

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Archiv pohádek, pověstí, obyčejů, starožitností
na Záhoří a Pobečví.
Časopis lidopisný. Vychází měsíčně v Týně u Lipníka.
Číslo za 5 haléřů — Poštou v Rakousko-Uhersku celoročně 1 kor.

ROČNÍK VI.

Duben 1910.

ČÍSLO 4.

Litevské pohádky.

Přeložil vdp. P. Vojtěch Srba, farář v Partutovicích.

Vdp. P. Vojtěch Srba, farář v Partutovicích velice se všude zavděčil převodem pohádek Litevských. Ovládaje i nářečí Lotyšů (pol.), které Litvini své soukmenovce jmenují Latvis a zemi Latvija, slíbil převézt i pohádky těchto. Jsou to nám posud neznámé končiny. Litvini a Latvijové bydlejí v oblastech Příbaltických mezi Měmnem a finským zálivem. Nejsevernější kraj v okruhu Revalu, Estijové (Estonci) známy už tímto jménem Ptolemeovi. Z pohádek spatřiti příbuznost jejich s námi.

Hlupáček.

Za starých, dávno minulých časů mezi pustými lesy jeden hospodář žil na samotě a vychoval tři synův. Rodiče dva postarší syny velice milovali, ale nejmladšího rodiči jakož i bratři nenáviděli a jen napořád si z něho posmíchy dělali jako z hlupáčka. Ať mluvil, co mluvil, dělal co dělal, druží všecko měli za hloupy a jen se vysmívali. Jestli se bratřím nějaké šatvo (Kleidungsstück, šaty = ganzes Kleid) nelíbilo, on je musel nosit, jestli nějaké jídlo (pokrm) jim nechutnalo, jemu podstrkovali, jestli ti dva o něco prosili, všecko dostávali, on nikdy nic, a jestli bratřím ta která práce byla proti mysli, jemu ukládali. Tak mu nezbylo, než den co den honit (= pást) prasata, poněvadž oboum bratřím tato práce nevoněla. — Takto den co den pořád ty samé svině poháněje, náš junák hluboce se zamyslel a v tomto zamýšlení zatoužil zvědět zda-li by snad na druhém konci lesa taky nežili lidé. Zanechav tedy prasat, pustil se jednou z rána do lesa, že hledat bude druhý

konec. Celičský den chodě, konce nedošel; »pojeza« tedy snídání, vylezl na strom a přivázav se, přenocoval. Druhý den chodě pojedl oběd a večer, boje se zvěře, zase přespal noc na stromě. Třetí den, chodník lesem prošlapuje, snědl i svačinu, ale lesa konce nedošel. Leč čtvrtý den ráno, sedě na haluzi, zaslechl kohouty zpívat, a za tím hlasem kráčeje přišel do podlesí a našel město. Vejda tam, divil se, co tu lidstva a ptal se jednoho člověka, proč tolik lidí s pláčem »pobihuje« ulicemi a proč měst. zdi černým šuknem jsou potaženy. Ten mu odpověděl: »Odkud přicházíš, že jediný nevíš, jak zítra odvedena bude drakovi králova dcera, neboť tentokráte ze všech městských děvčat los padl na ni? A drak hrozil, celé město spustošit, jak mu zítra děvčete nedají.« — A proč nikdo takového ošklivého draka nezabije? — Člověk na to: »Každý se ho bojí, poněvadž je hrozně silný. Už tě král tomu, co by děvče od draka vysvobodil, slibuje vlastní dceru a po smrti celé království, ale nikdo si netroufá. — No, tož to zkusím já, zaveď mě ke královi. — Přijda tam prohlásil, že miní s drakem se potýkat a princeznu vysvobodit. Král měl radost, že alespoň jednoho odvážlivce našel, a kázal mu snésti všelikých zbraní: mečů, oštěpů, praků, luků, helmů, pancířů, seker a ledačeho jiného, ale on si vybral jen pádnou sekeru, řka: »S jiným náčiním neumím se ohánět, ale se sekerou jsem zvyklý od malička. Z toho se mu někteří smáli, a leckterý si pomyslí, co ten bláziněk drakovi se sekerou udělá?

Druhý den ráno král svou dceru zavedl do lesa, a přivázav ke stromu železnými řetězi, s pláčem odešel. Dcera nyní hořekujíc čekala smrti a hlupáček tady ostav, čekal draka. Z rána bylo zima, tož uváživ, naroubal si dřeva a kousek o princeznu založil oheň, zahřít se.

Jak tak na oheň po polínku přikládá, tu leze dračísko syčíc, tlamu rozevřenou, jen ho spolknout. Ale on, jakmile drak byl už na blízce, jak popadne pořádný hořící opalek, tak vrazí drakovi rovnou do rozevřené tlamy a až do hrdla zatlačil. A že skrz ten plamen drak tlamu ještě na šíř rozvívá, vecpal mu na konec všecky hořící polena do krčiska. Drak začal říčet ne svým hlasem a svíjet se po zemi. V tom hlupáček přiskočí se sekerou a začne ho otínat, jak nějaký povalený strom, tu odlítne hlavižňa, tu přední a zadní nohy a ocas rozsekaný na kusy. Roubal, roubal, dokud nezemdlel. — Princezna, jsouc nedaleko, všecko dobře viděla, z kraje se chvěla, ale potom už se radovala. Od stromu pak odvázaná svého vysvoboditele objala a líbala, neboť už nemyslila, že ostane na živě.

V víceru král přišel se podívat, draka našel rozsekaného, a svého hrdinu hlavu na princezniných kolenou položivšího a sladce si spícího. Z toho král náramnou měl radost a objímaje svého hrdinu, hned plakal, hned výskal. A nyní náš hlupáček ode všech byl ctěn a vážen a královi ze všech nejmilejší.

Po čase umínil si rodiče navštívit a mladá ženuška vypravila se ho doprovodit. Na zlatém kočáře jeli oba lesem v jeho otčinu. Kus od podlesí kočímu kázal zastavit, oblekl se do svých starých hader a šel pohánět své ušpance, jak byl zvyklý. Svě nejmilejší pak nařídil, aby ptala u jeho rodičů nocleha a stavěla se, jak kdyby ho neznala, a ničemu aby se nedivila. Uči-

nila skutečně tak. Hlupáček náš, »najda« svině bez pastýře, popásl a večer v jedno bičem práskaje a pokřikuje »hnal dom«, jak kdyby nic. Pořád slyšels: »Huš strakatá, huš bílá!« Otec vyběhne z chalupy a napomíná, aby přec byl potichu, ale on pokřikoval tím hlasitěji. Po druhé napomínaje otec, přidal: »Je u nás na návštěvě princezna«, ale on pořád se děláte hlupákem odsekl: »Co je mi po princezně, já musím sehnat svině«; ony mne už málo poslouchají, zdivočely, že nikdo nepásl; proto musím chvílemi ostřeji zakřičet.« — Vkročá do izby, sedl si jako dříve, nic nedbaje, k večeri a jedl. Otec z pozdaleka vyzvídál, kde by byl tak dlouho se potuloval? — »Byl jsem se podívat v tu stranu za lesem, jestli tam by byli také lidé a našel jsem jich kdež víc než u nás. Ti mě, pane tuze laskavě přijali a lépe si mě vážili než doma, ba na konec i svým králem mě učinili.« — Slyše takovou řeč otec, pokrčil »ramenama«; už se na víc neptal, postačilo mu. Matka za tím šukala sem tam, uctít hostě, ale připravivši jídla, ostýchala se, takové urozené paničce je zanešt. Posílala toho i onoho, žádný nešel, že se stydí. Na konec pravil hlupáček: »Když žádný nechce, ponesu jídla já.« Však mě princezna nesní, dobře mě zná a já ji mám rád, jak kdyby byla mou ženuškou. Matka naň pohlédla a pokyvujíc hlavou si pomyslíla: »Ještě pořád hloupý jak byl«, ale přec mu podala mísu: »Tož zanes!« Hlupáček popadl mísu s masem, a přijda ke stolu, tak s ní třískl, že byla na střep a maso se vyvalilo na stůl: »Na, ber si!« zavolal na princeznu a drepčil ven. Matka nahlédajíc skulinou všecko viděla, a když byl venku hubovala, proč se tak sprostě chová. — No což, »buda« při sviních, lepší jsem se nenaučil. Eh, pásl nepásl, pořád jsi jednaký, odsekla matka. Když po chvíli nesl máčku zase zvolal: »Naber si, tu máš máčku, a zase bouchl s miskou o stůl, že máčka všecka vyšpláchla a princeznu sukni postříkala. To »vyvedá« zase vytrekal. A princezna byla jeden smích, ale matka zase se s ním vadila: »Tys princezně zamatlal sukne, ty prase!« — No, snad bude mět ještě nějak! odbyl ji syn. Na konec nesa košíček zemáků, vysypal je princezně do klína řka: »Na, ber a jez!« A ta smíchy až zatknout se mohla.

Ale jaké bylo druhý den rodičům a bratřím podivení, když hlupáček pěkně ošacený objevil se se svou ženuškou-princeznou! — Všeci jeli s ním navštívit královskou rodinu a pořád jen se divili, jak hlupáček jejich mohl se státi králem. I já jsem byl na jejich svadbu pozvaný a jak náleží, všeho okusiv, na darovaném perníkovém koni jsem přijel, vám to povykládat.

Kohoutovo naučení.

Jeden otec umíraje, pravil svému synovi: »Budeš-li rozsýpat, chleba ti nikdy nepochybí.« Syn, neporozuměv těmto slovům, napeče si občas chleba zaneše na břeh mořský a hází do vody. Pořád taktó rozsýpaje, syn tak zchudl, že na konec jen po několika odrobinkách házival do moře. Rozhněvala se za to velryba, spolkla jednou milého chudasa a zanesla královi ryb. »Za cos jej pozřela?« ptal se král ryb. »On ti dobře dělal, a ty ses mu zlým odměnila! Tak nelze jednat! Zaplatíš a pustíš!«

Krále dlužno poslechnout na slovo; vzala velryba k sobě toho člověka, naučila řeči ptačí a dobytčí a potom vynesla a vyplivla na břeh. Ale vyvrhší, pravila: »Jakmile komu řekneš, že rozumíš mluvě ptačí a dobytčí, na místě zemřeš.

Leží člověk na louce a hledí; letí havran s havránětem a povídá havráně k havranovi: »Já tomu člověkovi rozklvu břuch. — Nech ho, však znáš, co je člověk. — Rozklvu; ten je neživý.« Spustiv se havráněk, zob člověka v nohu. Člověk ani nedýchá. Havráněk zafal do kolena, ten ani muk. Tu havráněk sek ho do žaludku a člověk drap, už ho drží. — »Zda jsem ti neříkal, nech ho na pokoji,« huboval havran poletující; »a přec, kdyby ten člověk mé mládě pustil, ukázal bych mu poklad peněz.«

Člověk rozuměje ptačí mluvě, pustil havráně a starý spustil se na kámen nedaleký. Nazdvihne člověk kámen, hledí, zlata s kolik měřic pod ním! Vybrav zlato, člověk vrátil se domu, nakoupil pole a dobytka a hospodařil.

Jak vstoupí do chléva a slyší; kozel s volkem rozmlouvají. »Co tak sumtíš?« táže se volka kozel. — »Jak nebudeš sumtět, tak těžko se nadělaje přes celý den!« — »A kdo tomu vinen?« na to kozel, »udělal bych se nemocným a nemusel bych dělat.« Ráno milý volek skutečně dělal nemocného. Oznámili pacholci, že volek ochořel. — »Šak ozdraví« vece hospodář, »a zatím zapřáhnete kozla, a orajíc, bez milosrdenství mu našlahejte po kožoušku jak náleží.« Sumtí kozílek před pluhem, až tak s něho pot leje; a pořád jen hlavu zdvívá a hledí, daleko-li do večera. — Večer kozel jen si vzdychl a volek ptá se: »no, co nového?« — »Co slyšet? Hospodář brousí nože a povídá: »Jestli volek do rána neozdraví, dlužno ho zabít.«

Hospodář, slyše jejich rozpravu, nezdržel se smíchu a hospodyň dotírá: »pověz, ale pověz, čemu ses smál?« — »Ne, za žádné peníze nesmím povědět, neboť jak bych pověděl, na místě bych musel umřít. — »O to nic, i když umřeš, jen pověz!« — »No dobrá« řekl posléze, nemoha se ženy strášt, »povím«. — I začal se chystat na umřítí; navařil piva, dal napéci koláčů, umyl se, přeslekl, psy podělil chlebem a lehl si na desku, připravený zemřít. — Psici vyrozumíce, že hospodář co nevidět umře, ani se chlebička netkli. — Kde se vzal tu se vzal, příběhne kohout, popadl chlebiček a začal zobat, psi lát: »Či se nehaňbíš,« pravili, »hospodář umírá a ty pranic nedbáš, neželíš, ještě zobeš chlebiček tobě ani neurčený!« »Že hospodář je trouba (nimra), proto i umírá« odsekl jim kohout, »já mám čtyřnadvacet žen a vím si s nimi rady, a on má jen jednu a s tou neumí zatočit: . . . « »Svatá pravda co ten kohout povídá« pravil hospodář sám k sobě, a v té škrk s desky, skočil a jak začal postránkama mydlit svou ženušku, tak ju mydlil! »To je« pravil, »čemu jsem se smál!«

(Pokračování.)

Ruské přísloví.

Sebral nejdůst. p. prelát A. S. Petruševič ve Lvově.

(Pokračování.)

Úroda chleba, tuhá zima. — Bez vody zima se nestane. — Jest-li list se stromů zcela nepadne, bude tuhá zima. První sníh stálý padá v noci. K mrazu a chladnu: Měsíc má ostré rohy. — Dým sloupem k vrchu. — Slunce s ušima a paslunce. — Červený oheň v peci. — Dřevo na ohnisku hoří s třeskotem. — Kočka sedá na pícku a leží klubkem. — Kuryca léta, stojí o jedné noze. — Hus strká nos pod křídla, křídly chlopotá. — Kohout pje v noci v nečas. — Vrány stojíce krákají. — V levém uchu zní. — K sněhu: Husy divoké a čápy v pozdní jeseni letí k sněhu. — Dým bez větru bije k zemi. — Jest-li myši ve lnu hnízdí, bude mnoho sněhu. — K metelu: Kury chvostami vrtí. — K odměku: Bílí oheň v peci. — V uších zvoní. — K teplu: V pravém uchu zvoní. — K suchému létu: Bříza rozvíje list před olšou. — Dub pučí list před jasanem. — Zemědělství: Bůh poručil krmit se od země. — Nedá-li Bůh i země neurodí. — Bez chozjaina (hospodáře) země širá sirota. — Socha (pluh) krmí, vřeten odivá a dává zásobu stranou. — Navoz, odvezeš i chleba přivezeš. — Na Ukrajině hovoří: Sám Bůh dal Adamovi pluh, Evé kužel. — Po národním předání i kňaz Borys všechny pluhy okoval a lidem dával, proto má velikou úctu u zemědělského národa Ukrajiny. — Není-li páchatníka (oráče), nebude barchantníka (aksamitníka). — Domácí semena se vyrodí. — Od přivezených semen větší úroda. — O chlebě: Chléb hlavou pokrmů. — Chléb svatý, dar Boží; chléb dá život; i bez peněz živí. U chleba rohy i nohy. Polsky: Kdo má žytka má vsytko. Maťuška rýž krmí všech durákov (chudáků) a pšenička po výboru.

Zval ječmen pšenici: půjdem tam, kde se zlato rodí; budeme se tam spolu vodit. Pšenice odvětila: U tebe ječmenu krátký rozum. Nač nám po zlatu chodit, ono se k nám samo přivalí. — Jak je v chlebu rži, budou i koláče; jak v žitu koul, to chlebový pokoj; jak zvonec, to chlebu konec. — O domácím skotu, chudobě a tovaru hovoří: Boža skotina. — Při svážení i na hostině pamatuj na chudobu. — Pošanut chudobu ráz, ona tebe teset ráz pošanuje. — Za dobrým towarem chodí i páni. — Bez vůle i chata holá. — Kdo se straní chudoby, chleba se straní. — Jak vůl vstává, namaž vůz; jak kůň vstává, ostří nůž. — Senným koněm a slámeným volm nedaleko dojedeš. — Nešťastná, jak podolská kráva. —

V jedněch rukách chudoba nežije. — O chozjainu, gospodaru a gazdovi: Dům kráší se chozjainem (rolnický hospodář). — Chozjain dobrý i dům lepší: chozjain chud, v domě těž. — Pořádkem stojí dům; nepořádkem padne. — Šetrnost lepší přebytku. — Od tváře chozjaina živí se i kočka. — Běda tomu, kdo nepořádně žije v domě. — Ne krásná jizba kouty (okrášlenými obrazy); krásná pirogami (koláčemi). — Na besedě je dobře, ale doma lépe. — Špatný rolník říká: Pro náš věk bude a po nás nechť tráva neroste.

(Pokračování.)

Vitonice.

(Dokončení.)

Před sto lety vysvobodila šestinedělka Novotná ducha ze zakletí svou srdnatostí. Byla o hodech sama doma se svým dítětem. O půl noci z nenadání strhl se veliký hřmot, rachocení a bouchání, že by nejsrdnatější strnul. Novotná rychle rozkřesala světlo, rozžehla louč a svítila po jizbě. Spatřila stín velikého muže od podlahy do povalu. Hřmot utichl, jen veliký stín stál hrozivě. Mlčky šla k tomu stínu, což bylo štěstí, že ani nehlesla, nebo stín se menšil a tratil, až v podlaze zmizel. Tím prý, že mlčela, vysvobodila toho ducha ze zakletí.

Ve Vitonicích hlídali duchové poklady ve sklepích neb na jiných místech v kotlech neb bečkách pro jisté vysvoboditele. U fojta Spáčila předla žena večerama ze lnu na prádlo jemnou a na šaty hrubou přízu ve společnosti jiných přástek. Jednou pozdě na noc strhl se pod upěchovanou podlahou jizby hluk a země se pod její přeslici počala zdvíhati. Spáčilová odložila přeslici, stoupla na vydutou podlahu, a ta se více nepohnula. Druhou i třetí noc se to zase opakovalo. Fojt byl doma a hlídal se ženou, až se země pod přeslici začne zouvat. V jizbě byla u dveří, jako všude jinde, police na kuchyňské nádoby a na boku měl hospodář zavěšenou sekeru, poříz, pantok a jiné nářadí. Na zavolání ženy popadl fojt pantok a uhodil na to místo, kde se podlaha vzdouvala, kleje při tom. Ihned se strhl velký hluk, jako by řetězy řinčely, a to byl hluk sesypávajících se peněz hlídaných tím duchem. Noc na to zjevil se Spáčilovi ten duch, řka: «Poklad měl už na vrch přijíti, ale že's pantokem uhodil a při tom zaklel, odstěhovali se ty peníze jinam, až je někdo z třetího pokolení tvého dostane a mě vysvobodí.»

Jiný případ: Před sto lety oral starý Hradil č. 95. na Zahračisku s pohunkem Studeným s předzdívkou Šapa. Ten to často potom vypravoval. Hospodář vodil pluh a Šapa seděl na koni poháněl. K poledni vyháněli poslední brazdu a pluh se zachytil o nějaký kámen, a Šupa spatřil, že se pod ním cosi lesklo. Na konci pole zavlakovali pluh a jeli domů. Přes poledne natáhl Hradil na sebe halenu a šel na Zahračisko, nikomu neřikaje. Poklad tam vyzdvihl v jakémsi kotli a přinesl domů. V noci zjevil se mu duch, řka: «Ty peníze jsou tvé, ale do roku a dne nesmíš z nich nic odebrat, půjdeš po třikrát ke kapli u Všechovic v noci a tam se kolem půlnoci pomodlíš. Báti se na cestě nesmíš, ať vidíš cokoliv, ochráním tě od zlého.» Vybral se Hradil jednou na noc k té kapli u Všechovic a přijde za Újezd viděl, že jsou všechny stromy pokácené přes cestu a na hromady nakupené. Po obou stranách byl totiž vysoký les. Nyní jen po levé straně je mladé smrčiči. Hradil šel statně vpřed, stromy pokácené ustupovali z cesty, ale po chvíli se z toho zděsil a utíkal zpět do Vitonic. Po druhé se opět vrátil a po třetí tam už nešel. Jednou vzal si z peněz na zakoupení koně částku, ale neměl pokoje, až je tam vrátil. Aby poklad neměl na očích, zakopal jej do staré komory, která ještě r. 1869. stála, spolu se svým pacholkem Hradilem, jemuž se později říkalo tabačník, že měl prodej tabáku na svém domku. Hospodář mu pravil, až byli s úkrytém hotoví, že si je může vzít, až bude chtít. Jednou se tam po čase Hradil přibrál

k té komoře, a když rozsvítil, aby místo našel, spatřil tam velikou žabu, která tlamu široce otevírala a očima divoce koulela, že se velice ulekl, utekl, a více tam nešel pro poklad. Snad je tam duch posud nechává tou žabou hlídat.

Hospodáři Hradilovi sdělil ten duch ve snách, že ten poklad třetí jeho pokolení dostane.

Na Králíka v čís. 23. chodila můra, a každou noc zle ho trápila, měl při sobě sukůvici pádnou, ale ani tá mu nic platná nebyla. Jednou bděl celou noc a k půlnoci spatřil, jak z postele vyskočila strakatá kočka.

Mžezelka Motalova v čís. 31. jednou před uplynutím šestineděli, co měla spát za koutnou plachtou v jizbě, ustlala si na komoře, neb jí bylo v jizbě vejiice dušno. Tu v noci z nenadání počne kolovrat přásti, ač tam v komoře nebylo ani kolovratnice. Byla to pro ní prý výstraha; měla při sobě svěcených věcí, proto se jí nic zlého nestalo. Vstala hned, rozsvítila, a utekla do jizby. Více do komory spát nechodila, až jí doba určitá vyšla.

Před 50 lety našel Martin Oliva na zahradě č. 6 hrnek stříbrných peněz. Bylo jich 95 kusů a prodal je nerozumně po 3 kr. O tom mě vypravoval Mikšánek z Lipové, který pocházel z toho místa, že jakýsi strýc doma rád přádal a za přízu stržené peníze ukládal do hrnku. Jednou před válkou zakopal hrnek s penězi v zahradě pod trnkou, utekl do Uher a více se dom nevrátil. Po letech našel Oliva pod starou trnkou ty peníze, při tom nůž oboustraně ostrý se žlutou rukovětí.

U Mikšánka č. 1. sloužil Martin Oliva za pohunka a spával v seně na kolni. Vodník za ním tam chodil, a házel do tváře seno. Slyšel jako by po seně kočka chodila a když to k němu přišlo, strhlo z něho halenu. Oliva chytil to za ruku ledově studenou. Lekl se, skočil z kolně po žebří dolů a utekl do jizby k hospodáři si postěžovat.

Hospodáři Mikšánkovi utekli v noci svině a on je hledal, aby v poli nedělali škodu, a nebyl v hromadě obžalován.*) Svině našel v «Křížoví» u potoka a na vrbě seděl vodník volaje na něho «Tam je máš za mandelem!» On mu je hlídal.

Fojt Novák byl bohatým olejníkem. Když viděl některého domkaře nezaměstnaného po snídani, volal na něho «Běž za mojima pacholkama». Když se tento omlouval, že už doma posnídal a je pozdě řekl «Enem běž a neptě se, šak se srovnáme!»

Martin Oliva vypravoval: «Když jsem se oženil, isa mladý hospodář, pásl jsem jednou koně pod «Křížoví». Noc byla jasná a měsíc zářil úplňkem. Nechtěje sedět s pohunkou u ohně a skotačit, vylezl jsem opodál na kopku sena, abych si trochu podřímá. V polosněni slyším se blížít jakýsi zvuk: «Du — du — du!» Prohledna vidím přicházet tři velké postavy v černých pláštích po zem. Mluvili nesrozumitelně a vždy: «Dududududu». Když ke mě přišli, podívali se na mě a mluvíce svou řeč, odcházeli dále ke studánce v «Křížově».

*) Hromada, t. j. schůze všech osadníků Vitonských odbyvala se od pradávna každé neděle v zimě v jizbě u starosty a v létě na dědině pod lípami. Po vyřízení běžných věcí obecních se besedovalo.

Obešli ju třikrát, šli dále k potoku a ztratili se. Mě popadl strach a skokem jsem byl u ohně mezi pohunky.

Josef Hradílek, starý granátník vypravoval: «Jednou v létě před večerem šel jsem do Kyjova (tak se imenuje trať k Mrlínku) naroubati trní k opravě plotu. Za kyjovským mostem, kde posud roste, jsem roubal na mrlínské straně, když tu z nenadání přichází ke mě muž. Myslel jsem, že mě jde hotař pokutovat a utíkal podle potoka k Libosvárům, ale chlap mě pořád v patách. Utekl jsem do mlýna libosvárského, tam nevěda co říci, koupil dvě míry rži poseděl a ubíral se domu. Za dědinou ale chlap se objeví u stromu a za mnou! Běžel jsem co síly stačily podél moštěnského potoka k Vitonicím. Tu z dědiny vyjíždí s velikým hřmotem někdo s dlouhým žebřinovým vozem s koňmi dvakrát delšími, než naše a jel vedle mě samého. Když jsem doběhl k první chalupě bylo již z půlnoci. Hřmot přestal a nebylo nikoho. Ráno jsem se doptával, kdo by slyšel ten hřmot, ale nikdo nepozoroval.

Za války sedmileté přišli k nám Prušáci, měli sebou velikou pokladnu a důstojník jeden se s ní ubytoval v č. 7. u Mikšánků. Před domem stála stráž, ale pokladna se do rána ztratila. Prušáci zuřili, hledali, ale pokladna byla pryč. Podezření padlo na Mikšánka, toho uvázali koni za ocas, jezdili s ním po dědině i k Bezuchovu a zpět až k Újezdu a tu nad Vitonicemi postavili černou korouhev, že k postrachu kraje budou všichni obyvatelé Vitonic vyhubení. Mikšánek se nepřiznal. Dokazoval svou nevinu. konečně polomrtvý byl propuštěn na přímluvu manželky plukovníka, která byla v pozhnaném stavu. Černý prapor byl odstraněn, Vitoňští obdrželi milost, ale pokladna se nikdy více nenašla.

Stavení bývaly dřevěné, nízké, slamou kryté, okna a dvéře malé a za stara neobílené. Dvéře zavěšeny na dřevěných houžvích z březových neb vrbových prutů. Před okny na náspě visely pod okapem žerdě. Nyní jsou všecky grunty prostranné z pálených cihel a kamenem kryty. Gruntů bylo 52, 6 podsedníků a 46 chalup. První hospoda zařízena r. 1731 asi za 20 zl. i s pozemkem a stavbou.

Za starých časů všecky vojenské zástupy ze Slezka brali se Záhořím a Vitonicemi často, velice trpěli.

Na gruntě č. 52. bývali od nepaměti Tomci a byl v jedné válce lidem surovým spálen do základů, lidé utracení a zůstal pustým do r. 1624, až byl zt 200 hřiven (hřivna = 10 zl.) prodán Tomáši Čížovi.

R. 1866. byli tu kyrysníci celý měsíc v době příměří. Vitoňští dali jim 28 vozů na přípřež ož do Prešpurku.

Pro pijáctví, zadlužením, dělením dětem, zastoupením cizích dluhů mnoho gruntů se rozkouskovalo v konci XX stol. Někteří i požárem měnili majitele. Marnotratnictví se velice zmohlo. R. 1868. prodávala se měřice pole od 200—500 zl. Nyní od 150—400 zl. U sedláků sloužilo toho roku 55 pacholků a 50 dívek za roční mzdu pacholka 60 zl. a dívky 50 zl. Len se nepěstuje a přepych se zmohl, proto je tu málo zámožnosti.